

1- MARC LEGAL

- Convenció dels Drets dels Infants

Article 2

Tots els drets enunciats en la Convenció han de ser atorgats a tot infant sense excepció; l'Estat té l'obligació de protegir l'infant contra qualsevol mena de discriminació.

Per tant els infants immigrants han de tenir els mateixos drets que qualsevol altre infant. Aquest és el punt de partida fonamental.

La Convenció fa, a més, referència a temes concrets relatius a la immigració com el dret al reagrupament familiar (art 10), les visites familiars en el cas de infants i pares que no viuen en el mateix país i el tracte als menors no acompanyats. Sobre aquest últim aspecte existeix una Observació específica:

OBSERVACIÓN GENERAL Nº 6 (2005) Trato de los menores no acompañados y separados de su familia fuera de su país de origen:

"La presente observación general se aplica a los menores no acompañados y separados de su familia que se encuentran fuera de su país de nacionalidad (art. 7) o, si fueren apátridas, fuera del país de residencia habitual

Descriu el concepte

Se entiende por "niños no acompañados" (llamados también "menores no acompañados") de acuerdo con la definición del artículo 1 de la Convención, los menores que están separados de ambos padres y otros parientes y no están al cuidado de un adulto al que, por ley o costumbre, incumbe esa responsabilidad"

Recull els principis que han de guiar la seva atenció

- Principi de no discriminació
- Principi d'interès superior del menor
- Dret a la protecció
- Dret a expressar la seva opinió lliurement
- Respecte del principi de no devolució .

Indica alguns drets a garantir: allotjament, manutenció, educació, salut, etc..

La convenció també recull en el seu article 22 referència concreta als immigrants refugiats.

Article 10

1. D'acord amb l'obligació dels Estats membres segons l'article 9, paràgraf 1, tota sol·licitud feta per un infant o pels seus pares per entrar en un Estat membre o sortir-ne amb l'objectiu de reunificar la família, han de ser tramitades pels Estats membres positivament, humanament i expeditivament. A més, els Estats membres han d'assegurar que la presentació d'aquesta sol·licitud no tingui conseqüències adverses per als sol·licitants ni per als seus familiars.

2. Un infant els pares del qual visquin en Estats diferents té el dret de tenir relacions personals i contactes directes amb tots dos progenitors amb regularitat, tret de circumstàncies excepcionals. Amb aquesta finalitat, i d'acord amb el deures dels Estats membres establerts a l'article 9, paràgraf 2, els Estats membres han de respectar el dret de l'infant i dels seus pares a sortir de qualsevol país, fins i tot del propi, i d'entrar al seu propi país. El dret a sortir de qualsevol país solament estarà subjecte a les restriccions legals i que siguin necessàries per a protegir la seguretat nacional, l'ordre públic, la salut o la moral públiques o els drets i les llibertats d'altres persones, i en consonància amb els altres drets reconeguts en aquesta Convenció.

Article 22

1. Els Estats membres han de prendre les mesures apropiades perquè un infant que demana estatut de refugiat o que sigui considerat refugiat d'acord amb la llei i els procediments nacionals o internacionals, tant si va acompanyat pels seus pares com per un altra persona, rebi la protecció necessària i una assistència humanitària, i que gaudeixi dels drets aplicables enunciats en aquesta Convenció i en d'altres normatives de drets humans o de caràcter humanitari a què aquests Estats s'hagin adherit.

- Llei 14/2010 dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència

La llei catalana com diu en el seu article 2 es aplicable a tots els infants i adolescents domiciliats o que hi siguin eventualment

Important destacar que també l'aplicació és pels joves extutelats. Cal tenir en compte que hi han joves immigrants extutelats.

Un dels principis claus: *la no discriminació* reforça la idea de que un menor immigrant té els mateixos drets que un nacional...

Però a més la llei en el seu article 43 recull específicament referència als infants immigrants i la necessitat de desenvolupar serveis de suport específics quan cal. També fa referència als menors no acompanyats.

Article 2. Àmbit personal i territorial d'aplicació de la llei

1. Aquesta llei s'aplica a qualsevol infant o adolescent domiciliat a Catalunya o que s'hi trobi eventualment, sens perjudici de les normes que resolten els conflictes de lleis internacionals o interregionals.

3. Resten incloses en l'àmbit d'aplicació d'aquesta llei les persones majors d'edat que hagin estat tutelades pel departament competent en infància i adolescència en els termes establerts per la llei

Article 4. Interpretació de la llei

2. Els poders públics han d'interpretar i aplicar aquesta llei garantint la igualtat en la diferència dels infants i els adolescents d'ambdós sexes, per tal d'eliminar la discriminació sexista, per raó d'origen, color, idioma, religió, opinió política o d'una altra índole, ètnica o social, posició econòmica, condicions físiques, psíquiques o sensorials, estat de salut, naixement, orientació sexual o qualsevol altra condició personal pròpia o de llurs progenitors o representants legals

Article 9. No discriminació

1. Els poders públics han de garantir el principi d'igualtat i eliminar qualsevol discriminació a infants o adolescents per raó de raça, sexe, idioma, religió, opinió política o d'una altra índole, origen nacional, ètnic o social, posició econòmica, condicions físiques, psíquiques o sensorials, estat de salut, naixement, orientació sexual o qualsevol altra condició personal o de llurs progenitors o representants legals.

2. Els poders públics han d'identificar d'una manera activa els infants o els adolescents que, individualment o en grup, requereixen l'adopció de mesures protectores especials per a reduir o eliminar factors de discriminació.

Capítol III. Benestar material i personal

Article 43. Suport a la integració social dels infants i adolescents immigrants

1. Les administracions públiques han de fomentar, mitjançant serveis i programes d'acollida, la integració social dels infants o els adolescents immigrants.

2. L'Administració de la Generalitat, mitjançant el departament competent en matèria de protecció dels infants i els adolescents, ha de prestar el servei de primera acollida amb relació als infants i adolescents immigrants sense referents familiars, d'acord amb el que disposa la legislació vigent.

3. Els infants i els adolescents estrangers que són a Catalunya tenen els drets que reconeix aquesta llei i, especialment, tenen dret a ésser escoltats i a rebre informació de manera entenedora sobre qualsevol actuació

- Pacte per la Infància de Catalunya

En la seva darrera versió plantejava la immigració com un eix transversal i no hi havia, per tant, un apartat específic.

2- SITUACIÓ ACTUAL

2.1 De què parlem quan anomenem infants immigrants ?

Entenem, d'entrada, la immigració internacional tot i que hi ha alguns elements comuns entre els immigrants nacionals i internacionals (com el potencial desarrelament....)

En aquest cas, tot i que legalment hi ha un element clau, que és el tenir la nacionalitat, la frontera a l'hora d'intervenir no és ni molt menys tan clara... Al parlar d'immigrants cal tenir en compte els fills dels immigrants que ja han nascut aquí (la segona generació)? I els infants que han arribat com a resultat dels reagrupaments familiars o els que s'han nacionalitzat...?

Hem de pensar que darrera infant immigrant hi trobem doncs un seguit de situacions o perfils molts diversos que portaran doncs a realitats, necessitats i per tant recursos a desplegar molt diferents.

Des de la perspectiva de l'atenció a l'emancipació parlem de tres grans grups:

A) MENAS- Menors no acompanyats.

Segons la resolució del Consell de la Unió Europea de juny de 1997, els joves menors no acompanyats són "nens i adolescents menors de 18 anys nacionals de tercers països que es troben en el país receptor sense la protecció familiar o d'adult responsable que habitualment el cuida".

Aquest fenomen es va detectar el 1998 per primer cop a Catalunya: la presència d'un grup d'infants i joves que dormien en un túnel al mig de Barcelona i viatjaven sense referent adult.

Quan parlem de MENAS tendim a imaginar nois, ja que majoritàriament aquest és el perfil. Però no hem d'oblidar que existeix un col·lectiu de MENAS noies que molt més invisibles i vinculades en moltes ocasions a les xarxes de prostitució, ens situa en un altre àmbit d'intervenció i redimensiona el problema.

Segons dades del 2007, a Espanya l'any 2006 van arribar 5.943 MENAS i en el 2007, 6.351. A Catalunya 580 i 466 respectivament. El 72% eren marroquins i l'11,6% romanesos. 92% eren nois, i un 8% eren noies.

B) Reagrupaments familiars fracassats.

Es tracta d'una nova realitat que s'està fent present als sistemes de protecció, especialment en les franjes d'adolescència. De totes maneres, en aquests moments no tenim dades per a valorar de quin percentatge es tracta

En alguns estudis s'apunta que algunes famílies en situació irregular s'estan apropant a l'administració per a cedir la tutela dels seus fills perquè veuen que així els hi serà més fàcil regularitzar la seva situació

C) Immigrants de segona generació.

No tenim dades específiques en el sector de la protecció. Segons un estudi fet per l'Àrea de Suport al Jove Tutelat i Extutelat, existeixen dades genèriques del

col·lectiu d'immigrants, del qual el 43% dels joves entre 15 i 18 anys tutelats per la Generalitat són de nacionalitat estrangera. Només el 29% de les noies tutelades són estrangeres, davant el 53% dels nois. En recursos d'emancipació el percentatge d'estrangers creix fins a un 58%.

Malgrat existeixen més realitats i més perfils, aquests descrits són els que hi són presents fonamentalment en l'àmbit de l'emancipació, presentant problemàtiques, recursos i serveis diferents.

2.2. Alguns temes claus en relació als MENAS:

2.2.1 L'article 35.4 de la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, que regula els drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, determina que **"es considera regular a tots els efectes la residència de la persona menor que estigui tutelada per una administració pública**, i que, una vegada hagi quedat acreditada la impossibilitat de retorn amb la seva família o al país d'origen, a instància de l'organisme que exerceix la tutela se li atorgarà una autorització de residència, els efectes de la qual es retrotrauen al moment en que la persona menor hagi estat posada a disposició dels serveis de protecció de menors".

En aquest sentit és clau sol·licitar a temps la renovació del passaport o cèdula d'inscripció abans que caduquin així com les autoritzacions de residència i treball.

2.2.2 Proves documentals o radiològiques d'edat. Per saber l'edat, les proves radiològiques s'han prioritzat sobre la documentació, ja que s'han detectat falsificacions, però això està comportant indefensió. Si són considerats majors per la prova malgrat la documentació diu que són menors, no queden coberts per cap tipus d'administració. Si són reconeguts com a menors reben la mateixa atenció que un altre infant en situació de protecció a Catalunya.

La realització de proves radiològiques per a provar si un jove és menor o no, només s'haurien de fer segons indica la llei en cas de no documentació. La DGAIA però les està aplicant a joves documentats quan té sospites (no hi ha indicadors objectius d'aquestes sospites) de que un menor pot ser major.

Tot i el valor no exacte de les proves radiològiques aquestes es fan servir per a determinar l'edat del noi.

Si la prova determina que un jove és major, deixa d'estar tutelat per la Generalitat i a efectes legals és com si mai n'hagués estat. Els joves de Barcelona passen al Consorci de Serveis Socials que els hi ofereix un allotjament (temporal de 6 mesos) i els ajuda a gestionar la documentació.

Fins fa poc temps les delegacions del Govern acceptaven de tramitar papers a joves menors per documents (encara que les proves radiològiques neguessin aquest fet). Per tant a nivell de documentació eren tractats com un menor tutelat i rebien les mateixes "facilitats" a l'hora de gestionar papers. Hi ha hagut un canvi de criteri. En aquests moments a la Delegació del Govern Civil de Barcelona, no es fan papers a nois que tenen en el seu historial "passaports falsos", amb

l'excepció si amb la sol·licitud de renovació s'adjunta una oferta de feina. En aquests moments es considera que més d'una trentena de joves a Barcelona es poden veure en aquesta situació.

2.2.3 Noies en xarxes de prostitució. No tenim dades sobre aquest fenomen, doncs hi ha una alta invisibilitat del mateix, però és clar que existeix. Per tant caldria identificar i treballar amb ell.

2.3 Actuacions en relació a l'atenció als MENAS

2.3.1 Solucions immediates. Atenció inicial dels menas. Primer se'ls rep a un centre d'acollida i un cop feta la valoració si es veu que no és possible el reagrupament amb la família passa a recursos d'internament. A Catalunya aquests recursos s'han especialitzat.

2.3.2 Solucions permanents. Retorn al país d'origen. Programa Catalunya-Magreb. En aquests moments és aturat. El programa no va funcionar perquè segurament partia d'una premissa errònia, entenent que els nois que han arriscat tant per venir, no volen tornar.

2.3.3 Atenció i integració al nostre país.

- Integrar-los en el sistema de protecció:

Especificitats de l'atenció. Gran nivell de competències per a la supervivència, però que no tenen perquè adequar-se al que necessiten aquí:

- Xarxa relacional i emocional: desarrelament; com treballar la relació amb la família, com crear referents
- Xarxa social: rebuig social; diferència en pautes culturals
- A nivell acadèmic: dificultats idioma; baix nivell escolarització
- Inserció laboral: desconeixement de pautes laborals, baixa qualificació, PQPI
- Noies: salut reproductiva i sexual, necessitat de crear una família, violència de gènere, ...

- Integrar-los en l'entorn social i laboral:

Continuïtat un cop surten del sistema de protecció. Ens trobem amb joves que tenen voluntat d'integrar-se en la societat, de treballar però que no tenen en moltes ocasions les competències necessàries per a fer-ho de forma immediata. En un moment de crisi com l'actual en el que la inserció laboral es gairebé una utopia, la desprotecció quan surten del sistema és total. Cal dotar-los el suport necessari per a que puguin finalitzar els processos d'emancipació iniciats dintre del sistema de protecció i garantir així un major nivell d'integració social.

2.4 Aproximació per àmbits específics:

2.4.1 Educació:

- 33,5% dels nois/es immigrants ni estudien ni treballen.
- La taxa de graduació d'ESO dels infants immigrants és del 58,7% quan el de la població espanyola és del 86,6%
- Les beques menjador no són accessibles per a la gent nouvinguda que arriba a un municipi, si no porten un temps empadronat.
- Equitat al sistema educatiu: A Catalunya l'Índex d'equitat (proporció d'immigrants als centres públics respecte el concertats) és del 2,8% mentre que a Espanya és del 2,2%.
- Es constata la dificultat per accedir a l'educació de 0 a 2 a partir de l'increment de taxes que ha hagut en aquests centres.
- Amb les retallades econòmiques han desaparegut molts dels serveis destinats a l'atenció a la diversitat, entre aquests es troben els recursos adreçats a la població immigrada.

2.4.2 Salut:

- Catalunya garanteix el Dret a la sanitat, però per a fer-ho demanen un paper d'Hisenda que no te'l donen si no estàs regularitzat.
- No sempre es garanteix el programa del Nen Sà per a fills/es de persones irregulars, només se'ls atén a urgències. Amb la qual cosa no tenen dret a la vacunació, etc.
- Salut sexual, embarços no desitjats pràcticament duplica el de la població autòctona.

2.4.3 Cultura:

- Les bandes llatines.

2.4.4 Educació No Formal. Lleure.

- L'accés a les activitats de lleure està condicionat al poder adquisitiu i també a factors socioculturals
- No és prou coneguda l'activitat dels esplais i agrupaments per part de moltes famílies nouvingudes
- Existeixen un ampli ventall d'experiències positives pel que fa a la participació en les entitats de lleure com a vehicle d'integració a la cultura catalana i com a espai de convivència intercultural

2.4.5 Infància en situació de risc o protegida.

- Manca de documentació.
- Els retorns al país d'origen sense garanties d'atenció adequada.
- La realitat dels infants immigrants adoptats que són retornats al sistema de protecció català.

2.4.6 Ocupació.

- Com amb la resta de la població jove, han desaparegut les ajudes a la formació ocupacional.

2.4.7 General

- 1 de cada 2 nens immigrants viu en una llar que està per sota del llindar de la pobresa.
- Un 20% de les llars immigrades no pot mantenir una temperatura adequada a la llar.
- En el context i època de crisi actual, juntament amb la retallada de recursos dels serveis públics, hi ha una certa percepció per part de la població autòctona, que la població immigrant centralitza l'atenció i els recursos públics de forma majoritària.
- La crisi afecta especialment a la població immigrada. Però també existeix població immigrada que no es troba en aquesta situació de risc econòmic.

3- REPTES

3.1 Respecte els MENAS:

- Si en general tendim a retirar la denominació "menor", caldria evitar que el nom MENAS quedés perpetuat quan parlem d'infants immigrants.
- La gestió de la documentació: dels 18 als 21 haurien de tenir un reconeixement de la seva situació legal i no haver de fer tants tràmits burocràtics.
- La problemàtica de les noies. Com abordar-la ?

3.2 Respecte l'Educació:

- Garantir l'equitat en els centres educatius.
- Garantir l'atenció a la diversitat educativa per a que els infants immigrants puguin tenir èxit educatiu.

3.3 Respecte el Lleure.

- Garantir les oportunitats d'accés a les activitats d'educació no formal i de lleure
- Facilitar l'accés a l'educació del lleure amb independència de consideracions i factors socioculturals i econòmics, evitant així que esdevingui un nou espai de desigualtat. L'educació en el lleure és un espai privilegiat per afavorir la igualtat d'oportunitats com a ciutadans i així treballar les relacions culturals i familiars.
- Propiciar l'educació en el lleure com a espai idoni per a conèixer la llengua, la cultura, les tradicions, el paisatge, la història i el territori de

Catalunya. En aquest sentit ajuda a la integració i a l'estructuració d'una nova identitat dels infants i adolescents.

- Fomentar les entitats de lleure com a espai privilegiat per a l'educació i convivència intercultural, tant per les famílies autòctones com les nouvingudes. La seva acció ajuda a trencar prejudicis i tòpics i a construir una nova ciutadania, nous espais de convivència i identitats compartides.

3.4 Respecte la Salut:

- Garantir l'atenció a tots els infants immigrants dintre de la xarxa de salut bàsica, independentment de la seva situació jurídica.
- Quan hi ha pares/mares que no saben castellà o català. Garantir que es pugui transmetre als pares/mares directament la situació sanitària en que es troben els fills/es i que aquests no hagin de ser els intèrprets de la seva situació o dels germans.
- Promoure programes de salut sexual i reproductiva.

3.5 Respecte la formació ocupacional:

- Garantir la formació ocupacional i les segones oportunitats educatives.

3.6 En general:

- Cal lluitar contra el racisme institucional que desprotegeix els infants immigrants per la manca de documentació i cal tenir present que els menors abans són infants que immigrants i per tant cal protegir-los.
- Una part important dels infants immigrants estan en situació de risc per la situació econòmica que tenim ara. Però també hi ha molts que estan en situació normalitzada i no de pobresa i que pateixen racisme i que no tenen les mateixes oportunitats que els infants autòctons. Cal tenir molta cura amb aquesta situació i evitar que passi el mateix que ha passat en altres països. Per lluitar contra aquesta situació cal treballar el concepte de ciutadania; els drets hi son però ara cal fer-los efectius.
- Fins quan una persona ha de portar l'etiqueta d'immigrant ? Caldria indicar el nom "*immigrant*" només per a aquells infants que estiguin en un procés d'itinerància, i el de "*immigrats*" quan es tracti d'infants que s'han traslladat dels seus països d'origen i s'han establert aquí. No utilitzar cap d'aquests termes en fills de persones immigrades nascuts aquí. Les segones generacions són ciutadans catalans i per tant cal garantir que siguin tractats com a tals a tots els efectes. En aquest tema és on cal dedicar esforços per una bona integració i convivència.
- Tot això funcionarà si la població autòctona incorpora al seu imaginari la importància de ser i treballar per una societat d'iguals i equitativa.
- Cal garantir que hagi una major permeabilitat dins dels serveis per a que siguin més pluriculturals i evitar la creació de guetos. Potenciar el treball familiar de convivència allí on hi ha infants.
- Lluitar contra la rumorologia antiimmigració que s'està donant a les nostres ciutats, barris, escoles. No permetre que els partits polítics ignorin i passin per alt aquesta realitat..